

Zborník Katedry vied o umení IEVUK FF uzrel svetlo sveta

(Hudba a umenia. Vzájomné vzťahy a prieniky v kontexte intermediality a integrácie. Acta Facultatis Philosophiae Universitas Prešovensis. Studia Scientiae Artis I. Prešov : Filozofická fakulta, 2011. Ed. Slávka Kopčáková. 189 s. ISBN 978-80-555-0379-0)

Pavol Zubal, Filozofická fakulta PU, zubal@unipo.sk

Zborník HUDBA A UMENIA je prvým z novozaloženej série *Studia Scientiae Artis*, ktorú pripravila Katedra vied o umení Inštitútu estetiky, vied o umení a kulturológie Filozofickej fakulty PU. Pozostáva zo štyroch tematických celkov: I. Intermedialita a integrácia v medzidisciplinárnom dialógu, II. Hudba a výtvarné umenie, III. Teória a prax integratívnej umeleckej pedagogiky a IV. Interpretáčnej problémy vybraných druhov umenia, pričom možno konštatovať, že aj keď je jeho tematické zameranie pomerne široké, vyznieva v globálnom aspekte ako kompaktný celok, keďže ho napokon (parafrázujúc slová editorky v predslove) možno chápať aj ako úsilie o hľadanie kontextov v rovine estetického myslenia, poznatkov z teórie umení ako aj integratívnej umeleckej pedagogiky.

Uvedeným postulátom „zachováva vernosť“ vo svojom príspevku *Vzájomné vzťahy hudby a umení v kontexte intermediality a integrácie* (s. 11-24) Slávka Kopčáková, pričom jej úvahy v koncentrovanej podobe predstavujú určitý „sumár“ možného vnímania naznačených súvislostí na základe interdisciplinárneho dialógu ako istým spôsobom logického vyústenia umeleckého prežívania človeka na prelome 20. a 21. storočia poznamenaného zásadnými zmenami fungovania spoločnosti. Očeniť pritom treba najmä autorkinu snahu o komplexne zameraný pohľad na pertraktovanú problematiku, ktorý sa môže stať vhodným metodologickým východiskom výskumu v naznačených intenciách v ďalšom období.

Nad problematikou intermediality súčasného umenia a interdisciplinárnej komunikácie sa v príspevku *Intermedialita súčasného umenia a medzidisciplinárna komunikácia* (s. 25–33) zamýšľa Jana Sošková opierajúc sa pritom predovšetkým o myšlienku, že súčasné umenie možno charakterizovať predovšetkým z hľadiska nedodržiavania zaužívaných noriem a prestupovania hraníc v zmysle teórie umení B. Croceho ako intuície a expresie. Stredobodom jej úvah je však predovšetkým presahovanie jedného média (umelecký druh, žáner) a vznik „nezaraditeľných“ novotvarov do tradičnej štruktúry umeleckých druhov. V rámci takýchto úvah sa autorka „pohybuje“ na pomyselnnej osi: materiál – nástroj – prostriedok - obsah, pričom zúročuje svoje bohaté skúsenosti z poznania fenomenologických prístupov a hermeneutickej estetiky, na základe čoho dospieva k zásadnému proklamovaniu chápania intermediality súčasného umenia jednak ako vstupu jedného druhu umenia na pôdu iného umenia a jednak aj ako zjednocovania rôznorodých materiálov v jednom médiu práve v duchu Croceho teórie o intuícii a expresii.

Predmetom ďalšieho príspevku Slávky Kopčákovovej *K súvzťažnosti a interpretácii hudby a iných umeleckých médií* (s. 37-89) je určitým spôsobom „pokračovanie“ predchádzajúcich úvah Jany Soškovej predovšetkým v rovine presahov umení. To, čo je však pri hodnotení tohto príspevku potrebné zdôrazniť v prvom rade, je skutočnosť, že vzhľadom na šírku záberu a erudície autorky ako aj na množstvo načrtnutých aspektov majú úvahy Slávky Kopčákovovej ambíciu prerásť do väčšieho celku monografického charakteru.

Presahy hudobného a výtvarného umenia sú predmetom záujmu Kateřiny Dytrtovej v štúdiu *Hudební a výtvarné přesahy. Hypnotičnost, zcizené povrchy, kumulace a rytmus opakování* (s. 90-96). Východisko jej úvah v naznačených intenciách predstavujú uspávanky predovšetkým vzhľadom na ich podobu a funkciu v rozličných kultúrach. V príspevku

rezonuje predovšetkým atribút „zcizený“ v zmysle skvalitňovania a dokonca až prevracania pôvodného významu ako aj vytvárania novej skutočnosti. Vzhľadom na úsilie autorkiných kolegov (Jaroslav Bláha - štruktúra diela a jeho vnútorné väzby a Slávka Kopčáková - esejistická forma úvah v tomto zmysle) možno iba odporúčať užšiu kooperáciu uvedených odborníkov v záujme dosiahnutia komplexných výsledkov daného výskumu.

Edita Vološčuková je v odborných kruhoch ale aj v radoch širokej verejnosti známa ako odborníčka na problematiku intermediálnej tvorby, čo v pregnantnej podobe dokazuje aj v príspevku *Vizuálna partitúra-komunikácia so zvukom* (s. 97-109). Metodologickým východiskom pertraktovaného výskumu je v jej prípade porovnanie zvuku a znaku jednak v jednotlivosti ale aj ako systém zvukov a znakov, pričom sa sústredila na hľadanie spoločných znakov a rozdielov v spolupráci so študentmi výtvarnej výchovy. Na základe svojej vynikajúcej orientácie v oblasti výtvarného ale aj hudobného umenia postuluje niektoré relevantné názory, ktorých prínos je potrebné oceniť predovšetkým v rovine prienikov umeleckých druhov, pričom presvedčivo argumentuje aj v prospech aplikácie výsledkov takto orientovaného výskumu aj v intenciách integrovaného vyučovania hudobnej a výtvarnej výchovy.

Aj keď je príspevok Jany Migašovej pomenovaný ako *Presahy hudby a vizuality v diele Milana Adamčiaka* (s. 110-121), treba v kontexte jeho hodnotenia zdôrazniť predovšetkým to, že „disponuje“ ambíciou „presahu“ takto zvoleného názvu do kompaktného pohľadu na osobnosť Milana Adamčiaka v kontinuálnom priereze od obdobia jeho mladosti až do súčasnosti, pričom badať jednoznačne vytýčené metodologické východisko a jasnú koncepciu príspevku. Oceniť však treba i to, že v príspevku sa v adekvátnej miere „snúbi“ zohľadnenie sekundárnych prameňov jednak na základe odborných hodnotení osobnosti M. Adamčiaka ako aj jeho autentických vyjadrení ale najmä vlastných názorov autorky, ktoré možno v intenciách naznačeného výskumu pokladať za relevantné.

Eva Dušenková pertraktuje v príspevku *Minimum tónov, tvarov a farieb (muzeoedukologický projekt)* (s. 122-128) problematiku muzeoedukologických projektov na pozadí minimalizmu ako jednej z dôležitých tendencií umenia 2. polovice 20. storočia, čím autorkin príspevok nadobúda dvojdomý charakter, keďže v ňom autorka spája vhodným spôsobom svoju erudovanosť so schopnosťou „pretaviť“ ju aj do roviny praktickej realizácie konkrétneho muzeoedukologického projektu, čím jej príspevok „disponuje“ aj schopnosťou „dodania“ určitého metodologického podnetu realizácie práve takto orientovaných projektov.

Príspevok Zuzany Slávikovej *Niekoľko marginálií k filozofickému pozadiu fenoménu integratívnosti* (s. 131-138) predstavuje veľmi zaujímavý a inšpiratívny pohľad na postavenie hudby a umenia vôbec v kontexte spoločenského bytia a v jeho dialektickej podstate. Autorka pritom preukazuje veľmi dobrú orientáciu nielen vo „svete hudby“ ale aj v iných spoločenskovedných disciplínach, čo jej zároveň v príspevku umožnilo predstaviť kompaktný pohľad na jednotlivé umenia a ich vzájomné vzťahy. Veľmi dobre pritom argumentuje aj najnovšími poznatkami v oblasti takto orientovaného výskumu, ktoré prináša aj postmoderna predovšetkým v rovine nových interpretácií a nových kontextov. Na základe takto postulovanej metodológie a zvolených postupov logicky dospieva aj k pohľadu na fenomén kultúry ako problematiky ľudských symbolických foriem a jej vnímania ani nie tak na základe intelektu a estetického kritéria ale predovšetkým na základe kritéria estetického a spirituálneho.

Nad niektorými naznačenými súvislosťami v príspevku Z. Slávikovej sa zamýšľa aj Božena Balcárová v príspevku *Fenomén integrácie verzus identita a integrita? (Reflexia o probléme a jeho odraz v hudobnej edukácii)* (s. 139-147). Opiera sa pritom jednak o synchronný a diachrónny pohľad na jedinečný fenomén hudby, ale predmetom jej úvah je najmä integratíva v zmysle vstupovania nielen do umenia ale predovšetkým do oblasti hudobnej edukácie. Zároveň však nastoľuje aj niektoré relevantné otázky potenciálneho

ohrozenia hudobného umenia a hudobnej edukácie v 21. storočí ako aj možnej straty identity a integrity hudobnej výchovy, čím jej príspevok vzbudzuje aj isté očakávanie pertraktovania zásadných odpovedí na takto postulované otázky zo strany odborníkov, pre ktorých by mali predovšetkým v takomto zmysle predstavovať tvorivú výzvu.

Dôkazom skutočnosti, že interdisciplinárne prieniky majú svoje nezastupiteľné miesta v hudobno-výchovných projektoch, je aj príspevok Jany Hudákovej *Interdisciplinárne prieniky v hudobno-výchovných projektoch* (s. 148-153) predovšetkým v rovine predstavenia a hodnotenia takejto činnosti v rámci výchovy budúcich učiteľov na Filozofickej fakulte Prešovskej univerzity v Prešove, pričom autorkina pozornosť sa zameriava najmä na aspekty hudobnej tvorivosti, umeleckej tvorby a emocionálnej aktivity jednak v procese tvorby a jednak aj v interpretačnej rovine. S autorkou možno nesporne súhlasiť predovšetkým v súvislosti s vyzdvihnutím významu hudobno-výchovných koncertov ako aj možnosti integrácie výtvarného a slovesného umenia. Autorka sa okrem takto naznačených súvislostí zamýšľa aj nad vhodným využívaním najnovších technických výdobytkov jednak z hľadiska vnímania hudby ale aj s prihliadnutím na osobitosti poslucháčov najmä z hľadiska veku. V rámci jej úvah do popredia vystupuje aj fenomén polyestetickéj výchovy, pričom za isté relevantné postuláty aj v súlade s názormi Z. Slávikovej možno pokladať predovšetkým originalitu a tvorivé myslenie.

Úvahy Marty Ubermanovej *Sztuka ludowa i sztuka dekoracyjna dziecka* (s. 154-163) sa zameriavajú na pomerne rozsiahly diapazón kultúry, ľudovej tvorby, ornamentu a interiérového dizajnu predovšetkým z pohľadu súčasného človeka žijúceho na prelome 20. a 21. storočia, ktoré prináša veľmi rôznorodý komplex názorov aj na oblasť umenia jednak v tradičnom kontexte ale predovšetkým z pohľadu estetického stvárňovania a vnímania, čo súčasne predstavuje aj nové stimuly pre hľadanie nových foriem dizajnu okrem iného aj v úzkom spojení s národnými a regionálnymi tradíciami. Autorka upozorňuje v tejto súvislosti aj na potrebu akceptovania zmien výtvarnej výchovy na školách u detí a mladých ľudí vôbec, pričom za istým spôsobom zásadné metodologické východisko treba pokladať aj názor, že 21. storočie so svojimi mnohorakými možnosťami presahuje tradičné chápanie rámca výtvarnej výchovy a preto je v tejto súvislosti potrebné uvažovať skôr o produktivnosti vymedzenia pojmu veda o kultúre.

Eva Kušnířová predstavuje v príspevku *O dvoch typoch alternatívneho divadla* (s. 167-177) dva aspekty divadelnej tvorby, keď najskôr upozorňuje na fenomén alternatívneho divadla ako aj na určitú rozkolísanosť používania atribútu alternatívny resp. jeho nahradenie prívlastkom experimentálny. Predovšetkým však prináša pohľad na tvorbu dvoch českých súborov tohto typu divadla, vystúpenia ktorých boli realizované v rámci festivalu Akademický Prešov. Autorka pri tejto príležitosti hodnotí možné inšpirácie aj pre slovenské divadlo takéhoto typu a vzájomné presahy českej a slovenskej divadelnej tvorby v takto vnímanom kontexte. Možno pritom konštatovať, že autorke sa predovšetkým vďaka jej nespornej erudovanosti v pertraktovanej oblasti podarilo v hutnej podobe priniesť určitý ucelený pohľad na poetiku divadelnej tvorby tohto typu divadla, čím sa jej zároveň podarilo naplniť aj celkovú autorskú stratégiu takto koncipovaného príspevku. V záujme komplexného pohľadu na pertraktovanú problematiku preto možno jednoznačne odporúčať pokračovanie takto orientovaného výskumu, čo v budúcnosti môže nesporne priniesť jeho obohatenie v mnohorakých súvislostiach.

Príspevok Stanislava Baláža *Problém estetiky hudobnej interpretácie* (s. 178-189) pertraktuje viaceré aspekty hudobného umenia, keďže v ňom rezonuje jednak estetické a jednak aj interpretačné hľadisko ako aj problematika neinterpretačných umení i problematika tzv. jednofázového a dvojfázového umenia, čím dokazuje nielen svoju erudíciu ale aj schopnosť vytvoriť si určité zásadné metodologické východisko v záujme dosiahnutia výsledkov relevantného charakteru. V tomto duchu sa S. Baláž zamýšľa predovšetkým nad

interpretáciou vo viacerých možných súvislostiach, pričom ho zaujíma predovšetkým vzťah interpretácie k interpretačnému objektu a interpretačnému subjektu ako aj myšlienka estetickej mnohotvárnosti, za určujúci atribút ktorej možno z hľadiska vnútornej dynamiky interpretácie pokladať jej nevyčerpatelnosť. Príspevok možno oceniť predovšetkým z hľadiska určitých podnetov „hľadania ciest“, akými by sa výskum v naznačených intenciách danej problematiky mohol v budúcnosti uberať.

Pri celkovom hodnotení príspevkov, ktoré sú obsahom predkladaného zborníka, možno konštatovať, že jeho ambície, o ktorých sa jeho editorka zmieňuje v predslove ako o určitej nádeji poskytnutia tvorivých podnetov, poznatkov a postrehov s možnosťou ich využitia pre oblasť estetiky, teórie umenia a umeleckej pedagogiky, boli naplnené, a preto ho možno jednoznačne odporúčať do pozornosti všetkých potenciálnych záujemcov o problematiku, ktorá rezonuje na jeho stránkach.